Sisäministeri Paula Risikko

21.3.2017

Eduskunnan puolustusvaliokunta

Asia: Valtioneuvoston puolustusselonteko

Kolmen selonteon malli

Pääministeri Sipilän hallitusohjelmassa linjattiin, että hallitus laatii ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon, puolustusselonteon sekä sisäisen turvallisuuden selonteon. Kolmen selonteon malli luo aikaisempaa menettelytapaa paremmat mahdollisuudet tarkastella turvallisuuteen liittyviä kysymyksiä kokonaisuutena. Samalla se kuitenkin mahdollistaa myös aikaisempaa yksityiskohtaisemman hallinnonalakohtaisen tarkastelun. Erityisen arvokkaaksi tämä uusi mahdollisuus koettiin juuri sisäasiainhallinnon toimijoiden näkökulmasta.

Sisäasiainhallintoon keskittyvästä tarkastelusta johtuen sisäisen turvallisuuden selonteossa ei tietoisesti käsitelty kaikkia sisäiseen turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä. Selonteon laadintaan ryhdyttäessä linjattiin, että selonteon pohjalta valmistellaan laaja-alainen sisäisen turvallisuuden strategia, joka ohjaa hallitusohjelman ja selonteon rinnalla sisäisen turvallisuuden kehittämistä tulevina vuosina. Poikkihallinnollisuuden merkitys kuitenkin tunnistettiin koko sisäisen turvallisuuden selonteon valmistelun ajan.

Toimintaympäristö

Yleisesti ottaen sisäministeriö yhtyy selonteon toimintaympäristökuvaukseen ja tukee puolustusselonteossa esitettyjä toimenpiteitä. Selonteko toteaa oikein, että puolustuskyky muodostuu sotilaallisista suorituskyvyistä sekä mm. kansallisesta viranomaisyhteistyöstä. Sisäministeriö pitääkin tärkeänä, että puolustuskyvyn turvaamisella tuetaan osaltaan myös sisäisen turvallisuuden ylläpitoa, yhteiskuntarauhaa ja yhteiskunnan toimintakykyä. Suomessa turvallisuusyhteistyö eri viranomaisten kesken on tärkeää ja esimerkillistä varautumisessa, tilanteen vaatimissa toimenpiteissä ja harjoittelussa.

Toimintaympäristön muuttuessa, sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden kytkeytyessä toisiinsa, vaatimukset yhteistyölle kasvavat edelleen mm. yhteisen tilannekuvan ja ns. "uusiin uhkiin" varautumisen sekä toimivaltuuksien osalta. Rajallisten resurssien yhteistyöllä parannetaan toiminnan tuloksellisuutta ja taloudellisuutta jatkossakin. Yhteistyössä tehtäväjaot ovat selkeitä ja näin tulee olla jatkossakin.

Sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden rajapinnat - kansainvälisen turvallisuustilanteen muutos vaikuttaa merkittävästi Suomen sisäiseen turvallisuuteen

Sipilän hallitusohjelmassa on tunnistettu voimakas toimintaympäristön muutos, jossa sisäinen ja ulkoinen turvallisuus limittyvät vahvemmin toisiinsa. Uudessa tilanteessa sisäisen turvallisuuden merkitys korostuu. Kansallisten toimien lisäksi uudenlaisiin uhkiin vastaamiseksi tarvitaan tehokkaita ja koordinoituja ratkaisuja EU-tasolla. Suomen sisäinen turvallisuus on tiukasti sidoksissa muiden EU:n jäsenvaltioiden ja naapurimaiden turvallisuustilanteisiin.

Eurooppalainen turvallisuusympäristö on muuttunut nopeasti lähialueiden kriisien - erityisesti Syyrian sisällissodan - terrorismin, laajan laittoman maahantulon ja Ukrainan konfliktin takia. Erityisesti laittoman maahantulon kriisi uhkaa unionin perusrakenteita ja -mekanismeja. Turvallisuusympäristön muutos on myös kasvattanut turvattomuuden tunnetta Suomessa.

Kielteiset kehityssuunnat ovat vahvistuneet. Esimerkkejä tästä ovat terrorismi, väkivaltainen ekstremismi ja laaja laiton maahanmuutto, joiden perussyyt ovat kaukana, mutta joiden vaikutukset ovat suuria. Niiden hoitamiseen tarvitaan valtioiden ja viranomaisten yhteistyötä Euroopassa ja sen ulkopuolella. Vakavat kansainväliset

Postiosoite:
Sisäministeriö
PL 26
00023 Valtioneuvosto

Käyntiosoitteet:
Erottajankatu 2
Helsinki

Puhelin:
Vaihde
0295 480 171
Faksi:
09 1604 4635

Virkasähköpostiosoite:
kirjaamo@intermin.fi
www.intermin.fi

turvallisuusongelmat vaikuttavat siten, että ongelma, vastuu ja tarvittavat toimet eivät ole yhden ministeriön tai viranomaisen hallittavissa. Kansainvälisen ja kotimaisen yhteistyön merkitys korostuu entisestään.

Sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden yhteys on kiistaton. Suurin muutos turvallisuudessa onkin tapahtunut juuri niissä tekijöissä, jotka vaikuttavat Suomen turvallisuuteen ulkoa ja hyvin kaukaakin. Lähi-idän ja Afrikan väkivaltainen ekstremismi ja terrorismi sekä Isilin taistelu vaikuttavat kaikkialla Euroopassa ja maailmassa. Afrikan, Lähi-idän ja Keski-Aasian sodat ja niiden aiheuttama pelko tai toimeentulon puute ajavat suuria määriä ihmisiä liikkeelle maa- ja merireittien vaikeuksista huolimatta. Järjestäytynyt rikollisuus, joka usein toimii yli rajojen, hyötyy yhteiskuntien ja ihmisten ongelmista ja lain ja järjestyksen puutteesta.

Myös Euroopan unioni näkee vahvana turvallisuuden ja kehityksen välisen yhteyden Afrikassa, Lähi-idässä ja Aasiassa. EU:n kokonaisvaltainen käsitys turvallisuudesta ja kehityksestä merkitsee, että EU käyttää laajasti kaikkia instrumentteja, diplomatiaa, humanitaarista apua, kehitysyhteistyötä sekä sotilaallista ja siviilikriisinhallintaa vaikuttaessaan hauraiden tai hajonneiden valtioiden ongelmiin kuten väkivaltaisiin konflikteihin pakolaisuuden lähtösyinä.

Siksi on tärkeää, että Suomi ja sisäministeriö vaikuttavat aktiivisesti turvallisuuteen myös Suomen rajojen ulkopuolella. Osallistuminen kriisinhallintaan ja rauhanvälityksen kehittäminen ovat hyviä esimerkkejä tästä. Uhkat, riskit ja toteutuneet turvallisuusongelmat ulkoisessa ympäristössä liikkuvat tai heijastuvat vaikutuksina Eurooppaan ja sen jäsenmaihin. Sisäisen turvallisuuden työ ja vaikutus alkaa ulkoisessa ympäristössä. Samalla se merkitsee, että kansallinen valmius ja varautuminen eri turvallisuustilanteisiin laajenevat osaksi kansainvälistä valmius- ja varuillaolojärjestelmää.

Siviilikriisinhallinta on kriittinen instrumentti sodan ja konfliktin jälkeisessä yhteiskunnan normalisoitumisessa vaikuttaessaan erityisesti lainvalvonnan ja oikeushallinnon vahvistamiseen. Suomeen suuntautuneen maahanmuuton suurimmat lähtömaat Irak, Afganistan ja Somalia ovat olleet suurten, pitkäaikaisten ja kalliiden sotilasoperaatioiden kohdemaita. Nämä operaatiot eivät kuitenkaan ole kestävällä tavalla tukeneet yhteiskuntien kehitystä ja turvanneet asukkaille elinolosuhteita, joista ei tarvitse lähteä pakolaisiksi. Siviilikriisinhallinnalla onkin vaikutusta erityisesti kestävien ratkaisujen kannalta, kun operaatioiden tehtävä on vaikeiden ongelmien kuten rajat ylittävän järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan lisäksi tukea isäntämaiden omaa kykyä hoitaa yhteiskuntaa, sen ongelmia ja kansalaisten elämän edellytyksiä.

Viranomaisyhteistyö: sisäministeriön hallinnonala ja Puolustusvoimat

Puolustuselonteossa esitetyn mukaisesti Suomi vahvistaa kansallista puolustuskykyä ja tiivistää kansainvälistä puolustusyhteistyötä. Maa-, meri- ja ilmapuolustusta sekä puolustusvoimien yhteisiä suorituskykyjä kehitetään toimintaympäristön vaatimusten mukaisesti. Kybertoimintaympäristöön rakennetaan uusia kykyjä. Puolustusvoimien strategiset suorituskykyhankkeet toteutetaan Suomen puolustuskyvyn turvaamiseksi pitkällä aikavälillä.

Puolustuskyvyn ylläpitäminen edellyttää kiinteää yhteistoimintaa yhteiskunnan eri toimijoiden kesken. Puolustusvoimat tukee sisäisestä turvallisuudesta vastaavia ja muita viranomaisia virka-apupyyntöjen ja yhteistyöjärjestelyjen mukaisesti.

Selonteossa esitettyjen virka-aputehtävien sekä yhteistoimintajärjestelyjen lisäksi puolustusvoimille on säädetty laissa puolustusvoimista (551/2007) lakisääteiseksi tehtäväksi muiden viranomaisten tukeminen. Tähän sisältyy virka-apu yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, terrorismirikosten estämiseksi ja keskeyttämiseksi sekä muuksi yhteiskunnan turvaamiseksi, jonka lisäksi pelastustoimintaan osallistuminen antamalla käytettäväksi pelastustoimintaan tarvittavaa kalustoa, henkilöstöä ja asiantuntijapalveluja. Puolustusvoimat osallistuvat siviiliviranomaisten avun antamiseen toiselle valtiolle terrori-iskun, luonnononnettomuuden, suuronnettomuuden tai muun vastaavan tapahtuman johdosta.

Suomen puolustuskyvyn ylläpito ja kehittäminen muuttuneessa turvallisuustilanteessa puolustusselonteon mukaisesti vahvistaa puolustusvoimien kykyä tukea sisäisestä turvallisuudesta vastaavia ja muita viranomaisia virka-apupyyntöjen ja yhteistyöjärjestelyjen mukaisesti. Kehittäminen luo edellytyksiä hyvän viranomaisyhteistyön ylläpitämiselle, joka osaltaan edistää kokonaisturvallisuutta. Samalla kun maan puolustuksesta huolehditaan, sisäministeriö pitää tärkeänä, että kyetään huolehtimaan siviiliväestön suojaamisesta ja turvaamaan yhteiskunnan toimintakyky.

21.3.2017

Alueellisen koskemattomuuden valvonta ja sotilaallinen maanpuolustus

Rajavartiolaitoksen keskeinen rooli osana puolustusjärjestelmää on huomioitu selonteossa hyvin. Rajavartiolaitos osallistuu valtakunnan puolustamiseen tärkeänä osana puolustusjärjestelmää ja yhteistyö puolustusvoimien kanssa on tiivistä kaikilla tasoilla. Myös sotilaallisissa uhkamalleissa rajaturvallisuusjärjestelmämme on keskeinen osa toimintavalmiutta ja ennaltaehkäisyä. Rajavartiolaitoksen 24/7 valvontaa ja valmiutta, toimivaltuuksia ja suorituskykyä hyödynnetään alueellisen koskemattomuuden valvonnassa ja turvaamisessa sekä valmiuden tehostamisessa. Rajavartiolaitoksella onkin ainoana viranomaisena osaaminen, toimivalta ja kalusto vastata sekä sisäisen että ulkoisen turvallisuuden uhkiin jo siinä vaiheessa, kun puolustusjärjestelmän muut resurssit ja toimivaltuudet eivät ole vielä käytettävissä.

Rajavartiolaitoksen puolustussuunnittelu ja -valmistelut sekä harjoittelu toteutetaan yhteistoiminnassa puolustusvoimien kanssa. Rajajoukkojen kokoonpanoa, käyttöperiaatteita ja puolustusmateriaalia kehitetään puolustusjärjestelmän suorituskykyjen osana. Rajajoukkoja voidaan kutsua palvelukseen ja käyttää niitä rajaturvallisuustehtävissä. Tilanteen niin vaatiessa rajajoukkoja tai niiden osia liitetään puolustusvoimiin. Rajavartiolaitoksen henkilökunnan sotilaallinen peruskoulutus ja sisäinen sotilaallinen järjestys varmistavat suorituskyvyn sotilaallisen maanpuolustuksen tehtäviin.

Resurssit

Puolustushallinnon ja sisäministeriön toiminta, yhteistyön ylläpitäminen ja kehittäminen tarvitsevat resursseja. Resurssien väheneminen vaikuttaa molemmin puolin negatiivisesti operatiivisen yhteistyön tehokkuuteen mm. virka-avun antamisessa, valmiuden ylläpitämisessä ja tehostamisessa sekä harjoittelumahdollisuuksissa.

Lopuksi

Hallitus valmistautuu parhaillaan hallituskauden puolivälitarkasteluun ja JTS -riiheen. Turvallisuus on yksi pääteema tuossa tarkastelussa välittämisen, mahdollistamisen sekä osaamisen ja työn lisäksi.

Turvallisuuden toimintaympäristö on voimakkaassa muutoksessa. Uudessa tilanteessa yhteisen tilannekuvan merkitys ja tärkeys ovat korostuneet entisestään. Turvallisuuden tilannekuva edellyttää uusia toimivaltuuksia ja toimivaltuuksien kehittämistä, turvallisuusviranomaisten suorituskyvystä huolehtimista sekä riittäviä voimavaroja.

Paula Risikko
Sisäministeri

Liite 1: Turvallisuuden tilannekuva